

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»

ПРОГРАМА
ВСТУПНОГО ФАХОВОГО ВИПРОБУВАННЯ З ПСИХОЛОГІЇ
для отримання ступеня вищої освіти магістра
галузі знань – 05 «Соціальні та поведінкові науки»
зі спеціальності 053 Психологія
(для абітурієнтів які отримали дипломи «бакалавра», «спеціаліста», «магістра»
за іншими спеціальностями)

Пояснювальна записка

Програма вступного іспиту для отримання ступеня вищої освіти магістра зі спеціальності 053 Психологія включає питання з дисципліни «Психологія», яка входять до різних освітньо-професійних програм підготовки здобувачів першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти.

Програма вступного іспиту розроблена для абітурієнтів-магістрів, які вступають на навчання зі спеціальності 053 Психологія.

До участі у вступному випробуванні допускаються особи, які завершили навчання та отримали дипломи «бакалавра», «спеціаліста», «магістра» за іншими спеціальностями.

Мета вступного іспиту – відбір абітурієнтів для навчання та здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності 053 Психологія.

Вступний екзамен є формою перевірки професійної готовності майбутніх магістрантів до виконання своїх професійних функцій і вирішення комплексу психологічних завдань у сфері сучасної психології.

Вступний фаховий іспит проводиться у формі письмового випробування та містить 4 варіанти по 60 тестових завдань за такими розділами:

- вступ до психології;
- особистість у діяльності та спілкуванні;
- когнітивна сфера особистості;
- емоційно-вольова сфера особистості;
- основні властивості особистості.

*Абітурієнти, які отримали диплом «спеціаліста», «магістра» і бажають вступити до магістратури зі спеціальності 053 Психологія та знаходяться за кордоном або на тимчасово окупованих і особливо небезпечних територіях (Донецька, Луганська, Запорізька, Миколаївська, Харківська, Херсонська), мають підтвердити цю інформацію. Для цього необхідно надати документи, що засвідчують статус при складанні фахового випробування і усної співбесіди з іноземної мови в онлайн форматі членам приймальної комісії.

ПРОГРАМА ФАХОВОГО ВИПРОБУВАННЯ З ПСИХОЛОГІЇ

РОЗДІЛ I. ВСТУП ДО ПСИХОЛОГІЇ

Тема 1. Загальна характеристика психології як науки. Психологія як особлива наука, яка вивчає явища, що виникають в "ідеальній дійсності" – психіці людини. Історія становлення психології. Примітивні погляди на психіку у людини первісного суспільства. Виникнення перших гіпотез щодо психіки в античному суспільстві. Розвиток представлень та уявлень про внутрішній світ людини в Індії, Китаї, Єгипті, Римі та Греції. Наука про людську душу у середньовічному суспільстві. Якісні зміни у вивченні психіки в 17-19 ст. Виникнення експериментальної психології. Психічне відображення та його властивості. Принципова різниця психічних явищ та таких явищ, що мають місце у матеріальному світі. Формування психіки людини у процесі соціалізації. Властивості та функції психічного відображення. Свідомість – вища форма психіки. Психіка і свідомість. Місце психології в системі наук. Нелінійна класифікація наукової картини світу за Б.М. Кедровим. Сучасна психологія, її завдання і місце в системі наук. Методологія сучасної психології. Психологія та природознавство. Психологія і науково-технічний прогрес. Змістовний аналіз основних напрямків сучасної зарубіжної психології. Принципи сучасної психології. Поняття категоріального апарату психологічної науки. Основні закони і принципи психології. Взаємозв'язок і взаємовідносини основних понять, принципів і категорій психологічних наук. Різні підходи в визначенні теоретичної бази психології. Структура сучасної психології. Будова психологічної науки. Принципи класифікації галузей психології і структура сучасної психологічної науки. Виникнення нових галузей психології. Поняття про загальну психологію. Міжпредметні зв'язки психологічної науки.

Тема 2. Методи психологічної науки. Основні методи психології. Класифікація основних груп методів за Б. Г. Ананьєвим. Роль об'єктивних методів в психології. Лабораторний експеримент і його можливості. Спостереження і природний експеримент: анкети, інтерв'ю та інші методи збору і аналізу матеріалу. Психологічні тести та їх оцінка. Вимоги до наукового обґрунтування розробки та застосування тестів. Поняття про конкретні методики психологічних досліджень.

Тема 3. Мозок і психіка. Рефлекторна природа психічного як властивості нервової системи, мозку. Представленість психічних функцій в корі головного мозку людини. Основні фізіологічні закономірності психічних процесів (гальмування, концентрація тощо). Структура свідомості та її основні психологічні характеристики. Свідоме та несвідоме. Аналіз інтроспективної трактовки свідомості та іраціональної трактовки несвідомого. Несвідоме в психіці людини. Несвідоме як важлива сфера психічного життя людини. Основні рівні психіки, які не входять до сфери свідомості: позасвідоме, підсвідоме, надсвідоме. Форми їх проявлення: психічні відхилення, патології звичайного життя. Способи вивчення несвідомого: аналіз сновидінь, проєктивних малюнків, асоціативного мовлення та ін.

РОЗДІЛ II. ОСОБИСТІСТЬ У ДІЯЛЬНОСТІ ТА СПІЛКУВАННІ

Тема 4. Діяльність. Потреби як джерело активності. Види потреб. Активність як загальна характеристика живих істот. Якісна відмінність діяльності людини і поведінки тварини. Поняття про діяльність. Діяльність та імпульсивна поведінка. Структура діяльності: мотив, ціль, дії. Мотиви як спонукання до діяльності. Дії, операції, рухи. Їх види. Інтеріоризація та екстеріоризація дій. Керування дією та контроль за нею. Освоєння діяльності. Чинники продуктивності формування навичок. Закономірності формування навичок. Взаємодія навичок. Інтерференція та індукція навичок. Навички та вміння. Уміння як використання знань та навичок для досягнення мети діяльності. Звичка як потреба виконання навички. Взаємодія навичок та виникнення умінь. Формування звичок та їх роль в поведінці особистості. Основні види діяльності (гра, учіння, праця) і їх розвиток у людини. Психологічна характеристика цих видів.

Тема 5. Спілкування. Поняття про спілкування та його види. Багатоплановий характер спілкування. Єдність спілкування і діяльності. Функції спілкування. Структура спілкування. Види спілкування. Форми спілкування. Спілкування як обмін інформацією. Комунікативна сторона спілкування. Невербальна і вербальна комунікації. Мовлення як процес спілкування за допомогою мови, його фізіологічні механізми і розвиток у дітей. Функції мовлення. Вимоги до мовлення педагога. Особливості педагогічного спілкування. Спілкування як міжособова взаємодія. Інтерактивна сторона спілкування. Роль та рольові очікування у процесі спілкування. Основні засоби впливу в процесі спілкування (зараження, навіювання, наслідування, переконування). Спілкування як розуміння людьми один одного. Перцептивна сторона спілкування. Механізми соціальної перцепції (ідентифікація, рефлексія, каузальна атрибуція, стереотипізація, ефект "ореола"). Зворотній зв'язок у спілкуванні.

Тема 6. Міжособові стосунки у групах і колективах. Групи та їх класифікація у психології (малі, великі; реальні, умовні; офіційні, неофіційні; розвинені, малорозвинені; дифузні, асоціації, корпорації). Явище конформізму, нонконформізму. Типологія груп за їх рівнем розвитку. Колектив як вища форма розвитку групи. Ознаки колективу. Відмінність колективу від інших груп. Проблема становлення колективу. Міжособистісні стосунки у групах і методи їх виявлення. Диференціація в групах і колективах. Суть соціометрії, референтометрії. Інтеграція в групах і колективах. Адаптація, індивідуалізація, інтеграція.

Тема 7. Особистість. Поняття про особистість у психології. Співвідношення понять "людина", "індивід", "особистість", "індивідуальність". Сучасні теорії особистості. Структура особистості, її компоненти (за А. Петровським, К. Платоновим). Біологічне і соціальне в структурі особистості. Спрямованість особистості як система мотивів її поведінки. Активність, активна життєва позиція, джерела активності. Класифікація мотивів. Усвідомлювані мотиви (інтереси, переконання,

прагнення – мрії, ідеали, пристрасті). Формування світогляду. Ціннісні орієнтації особистості. Неусвідомлювані мотиви (установки, потяги). Самосвідомість особистості. "Я-концепція", образ "Я", його види. Самооцінка (очікувана, реальна, адекватна, завищена, занижена), рівень домагань особистості. Афект неадекватності. Психологічний захист особистості, його механізми (ідентифікація, раціоналізація, сублімація, витіснення, заперечення, компенсація, гіперкомпенсація, проекція, включення, заміщення, ізоляція, деперсоналізація). Формування особистості. Рушійні сили розвитку особистості. Цілеспрямоване формування особистості.

РОЗДІЛ III. КОГНІТИВНА СФЕРА ОСОБИСТОСТІ

Тема 8. Відчуття. Відчуття – елементарний пізнавальний процес. Загальна характеристика поняття. Анатомо-фізіологічні механізми відчуттів. Відбір корисної інформації в відчуттях. Класифікація відчуттів та їх когнітивні характеристики. Основи класифікації відчуттів. Когнітивні характеристики відчуттів: якість, інтенсивність, тривалість, просторова локалізація, емоційний фон. Загальні закономірності відчуттів. Пороги відчуттів. Чутливість та її вимірювання. Закон Вебера-Фехнера.

Тема 9. Сприймання. Сприймання як складний інтегрований пізнавальний процес. Поняття про відчуття та сприймання, їх відмінність та генетичний зв'язок. Фізіологічні основи сприймання. Загальні властивості сприймання та його види. Когнітивні характеристики. Прості форми сприймання. Складні форми сприймання. Сприймання як продуктивний процес і як дія.

Тема 10. Увага. Загальна характеристика уваги. Поняття про увагу. Мимовільна і довільна увага: характеристика причин їх виникнення. Увага в навчальному процесі школи. Шляхи привернення і підтримки уваги школярів в навчанні. Фізіологічні основи уваги. І.П. Павлов, О.О. Ухтомський про механізми мозкової діяльності, які забезпечують зосередження на об'єкті. Сучасне розуміння нейрофізіологічних основ уваги. Структура уваги. Стійкість уваги. Розподіл уваги. Обсяг уваги. Методи вивчення уваги.

Тема 11. Пам'ять. Пам'ять як пізнавальний процес. Загальна характеристика пам'яті. Нейрофізіологічні основи пам'яті. Теорії пам'яті. Фізіологічні теорії пам'яті. Біохімічні теорії пам'яті. Основні процеси пам'яті. Запамятовування. Зберігання. Відтворення. Забування. Види пам'яті та їх особливості. Класифікація типів пам'яті в залежності від цілеспрямованості її процесів. Види пам'яті, що диференційовані за ознакою модальності. Види пам'яті, що диференційовані за ознакою змісту. Види пам'яті, що диференційовані за ознакою механізмів пам'яті, які забезпечують запамятовування. Види пам'яті, що диференційовані за ознакою індивідуально-типологічних особливостей. Види пам'яті, що диференційовані за ознакою запамятовування та відтворення. Моделі механізмів процесів пам'яті. Теорії пам'яті. Спеціальні засоби організації запамятовування навчального матеріалу. Запамятовування як мнемічна діяльність. Механічне та

змістовне запам'ятовування. Умови, які сприяють змістовному запам'ятовуванню. Продуктивність запам'ятовування у цілому та частками.

Тема 12. Мислення. Загальна характеристика мислення. Мислення як процес. Мислення як відображення суттєвих зв'язків та відносин. Мислення як ідеальне відображення дійсності. Мислення як інтелектуальний процес та як діяльність. Класифікація явищ мислення. Загальні закономірності. Мислення. Операції мислення. Аналіз і синтез. Абстракція і конкретизація. Порівняння і узагальнення. Класифікація і систематизація. Види мислення. Види мислення, що диференційовані за ознакою часу та модальності. Індивідуальні властивості мислення. Якості людського розуму. Самостійність та ініціативність мислення. Обсяг, критичність, гнучкість та швидкість мислення. Знателюбність, допитливість, логічність, доказовість та глибина мислення.

Тема 13. Уява. Поняття про уяву як продуктивний психічний процес. Соціальна природа уяви. Уява як специфічний вид розумової активності. Активна роль уяви в проблемних ситуаціях, яка характеризується дефіцитом інформації. Види уяви. Мрія і практична діяльність. Механізми уяви. Пізнавальна та афективно-захисна функція уяви. Способи синтезування, які забезпечують створення нових образів фантазії. Фізіологічні основи процесів уяви. Складний міжаналізаторний характер фізіологічних основ створення образів уяви. Роль фантазії в художній і науковій творчості. Випереджуюче відображення.

РОЗДІЛ IV. ЕМОЦІЙНО-ВОЛЬОВА СФЕРА ОСОБИСТОСТІ

Тема 14. Емоції і почуття. Емоції як пізнавальний процес та їх регуляторна функція. Природа емоцій, біологічне та соціальне їх розвитку. Теорії емоцій. Поняття про почуття. Почуття і потреби людини. Роль почуттів в практичній і пізнавальній діяльності. Сигнальна та регулятивна функція емоцій. Фізіологічні основи почуттів. Форми переживання почуттів. Емоції. Афекти. Настрій. Емоційний стрес. Звичайні емоційні стани та їх зовнішня представленість. Динаміка почуттів. Історична обумовленість почуттів людини.

Тема 15. Воля. Поняття про волю. Мотиваційна сфера особистості і вольова діяльність – важливі особливості вольової діяльності. Саморегулювання діяльності. Бажання і потяг. Спрямованість особистості. Ризик як прояв активності суб'єкта. Структура вольового акту. Ланки вольового акту. Прийняття рішень і його психологічна характеристика. Вольове зусилля. Вольові якості людини. Формування вольових якостей. Вплив соціального оточення в формування волі особистості. Завдання виховання і самовиховання волі.

РОЗДІЛ V. ОСНОВНІ ВЛАСТИВОСТІ ОСОБИСТОСТІ

Тема 16. Темперамент. Поняття про темперамент. Стійкість і усталеність темпераменту в процесі розвитку особистості. Історичний зміст термінології вчення про темперамент. Фізіологічні основи темпераменту. Сучасні погляди на темперамент як індивідуально-типологічні властивості особистості:

І.П. Павлов, Б.М. Теплов, В.Д. Небиліцин, В.С. Мерлін, В.М. Русалов. Психологічні властивості, які характеризують темперамент. Основні складові прояву темпераменту. Типи темпераменту. Психологічна характеристика найбільш поширених типів темпераменту – холерика, сангвініка, меланхоліка та флегматика. Типи ВНД і темпераменту. Фізіологічні основи темпераменту. Зв'язок типів ВНД і типів темпераменту людини. Індивідуальні риси темпераменту. Проблеми зміни темпераменту. Темперамент та індивідуальний стиль діяльності. Властивості темпераменту і особливості виховання учнів.

Тема 17. Характер. Поняття про характер. Характер і індивідуальність людини. Структура характеру. Риси характеру і відношення особистості. Характер як програма типової поведінки людини в типових умовах. Поняття про акцентуації. Акцентуація характеру і його норма. Природа і прояв характеру. Характер і темперамент. Природні і соціальні передумови характеру. Вчення про характер в історії психології. Вчинки і формування характеру. Характер і обставини. Подвійний детермінаційний зв'язок системи "Вчинок-характер".

Тема 18. Здібності. Поняття про здібності. Здібності і діяльність. Якісна і кількісна характеристика здібностей. Природні передумови здібностей. Задатки і здібності. Здібності та їх зв'язки з загальними і окремими типами ВНД. Проблема успадкування здібностей. Теорії розвитку здібностей. Структура здібностей. Проблема визначення здібностей. Загальні і спеціальні здібності. Творчі здібності. Талант, його походження і сутність. Талановитість, геніальність. Роль праці в формуванні і прояві здібностей. Можливості компенсації здібностей. Формування здібностей. Залежність розвитку здібностей та навчання. Роль інтересів і нахилів в формуванні здібностей. Здібності і задачі профорієнтації учнів.

Зразок тестових завдань

1. Психологія - наука, яка вивчає:

- а) психічні явища та психіку;
- б) психічні явища та психічні якості особистості;
- в) факти, механізми та закономірності психічного відображення;
- г) закономірності процесу засвоєння індивідом соціального досвіду.

2. Психіка як властивість високоорганізованої матерії:

- а) відображує об'єктивну реальність у формі психічних явищ;
- б) розкриває сутність психічних якостей;
- в) відображує об'єктивну реальність у суб'єктивних образах;
- г) характеризує процес виділення домінантної півкулі, яка виконує головну роль в вищих психічних функціях, пов'язаних з мовою.

3. Принципи психологічної науки – це:

- а) принцип детермінізму, єдності свідомості та діяльності, розвиток психіки в

діяльності;

- б) взаємозв'язок між розвитком та діяльністю, навчанням та вихованням;
- в) розвиток, детермінізм, характер діяльності;
- г) цілісність і структурованість.

4. Мислення як вища форма пізнавальної діяльності:

- а) характеризується створенням образу шляхом переробки матеріалу сприйняття;
- б) дозволяє виділяти та визначати предмети та їх стосунки;
- в) характеризується впізнанням і відтворенням збереженого матеріалу;
- г) дозволяє встановлювати зв'язки та відношення між предметами.

5. Характеристика структури діяльності:

- а) потреба, мотив, мета;
- б) мотив, мета, дії;
- в) потреба, мета, дії, результат;
- г) мета, операції, результат.

6. Сприйняття як пізнавальний процес – це:

- а) цілісне відображення предметів, явищ, ситуації;
- б) відображення лише предметів;
- в) відображення лише явищ;
- г) часткове відображення предметів явищ ситуації.

7. Особистість як суб'єкт діяльності:

- а) є творцем діяльності;
- б) може існувати поза діяльністю;
- в) іноді взаємодіє з діяльністю;
- г) діяльність існує поза психікою.

8. Значення відчуття в психічному відображенні:

- а) свідомість не взаємодіє з відчуттям;
- б) відчуття – це безпосередній зв'язок психічного із зовнішнім світом;
- в) відчуття лише іноді є зв'язком психічного із зовнішнім світом;
- г) відчуття не виконують ніякого зв'язку.

9. Пам'ять як вищий пізнавальний процес – це:

- а) форма психічного відображення оточуючого світу, яка дозволяє змінювати його;
- б) форма психічного відображення, що спрямована на збереження та відтворення отриманої інформації;
- в) форма психічного відображення, яка спрямована на окремі об'єкти пізнання;
- г) форма психічного відображення, що спрямована на закріплення, збереження, відтворення та забування інформації.

10. Емоції як психічний процес – це:

- а) специфічна форма психічного відображення суб'єктивного ставлення людини до предметів чи явищ;
- б) форма суб'єктивного відображення, що заснована на перцептивній системі;
- в) хвилювання, яке знижує активність особистості;
- г) настрої, пов'язаний зі зниженням збудження.

11. Здібності – це:

- а) індивідуальні особливості особистості, які забезпечують успіх діяльності і легкість оволодіння нею;
- б) створення чогось нового, раніше не існуючого;
- в) індивідуальні особливості людини, які забезпечують ефективність спілкування;
- г) спрямованість і зосередженість свідомості людини на визначених об'єктах при одночасному відволіканні від інших.

ВСТУПНЕ ФАХОВЕ ВИПРОБУВАННЯ З ПСИХОЛОГІЇ
для отримання ступеня вищої освіти магістра

Таблиця відповідності результатів тестування
з фаху «Психологія» значенням 200-бальної шкали
Бали (60 тестів)

Кількість правильних відповідей	Бали	Кількість правильних відповідей	Бали
0-9	не складено	35	150
10	100	36	152
11	102	37	154
12	104	38	156
13	106	39	158
14	108	40	160
15	110	41	162
16	112	42	164
17	114	43	166
18	116	44	168
19	118	45	170
20	120	46	172
21	122	47	174
22	124	48	176
23	126	49	178
24	128	50	180
25	130	51	182
26	132	52	184
27	134	53	186
28	136	54	188
29	138	55	190
30	140	56	192
31	142	57	194
32	144	58	196
33	146	59	198
34	148	60	200

ЛІТЕРАТУРА

до програми фахового вступного випробування для отримання ступеня вищої освіти магістра зі спеціальності 053 Психологія

Основна література

1. Колобич О. П. Загальна психологія: навчально-методичний посібник. Львів: Растр-7, 2019. 172 с.
2. Максименко С.Д. Загальна психологія: навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 272 с.
3. Москалець В. П. Загальна психологія. Київ: Ліра, 2020. 564 с.
4. Савчин М. В. Загальна психологія: навчальний посібник. Київ: ВЦ «Академія», 2020. 344 с.
5. Скрипченко О.В., Долинська Л.В., Огороднійчук З.В. Загальна психологія: навчальний посібник. Київ: Каравела, 2019. 464 с.

Додаткова література

1. Буняк Н.А. Загальна психологія: лекції (частина І). Тернопіль: вид-во ТНТУ імені І. Пулюя, 2017. 100 с.
2. Волошина В.В., Долинська Л.В., Ставицька С.О., Темрук О.В. Дуткевич Т. В. Загальна психологія. Київ: Центр навч. літератури, 2019. 388 с.
3. Ільїна Н. Загальна психологія: в екзаменаційних питаннях і відповідях. Київ: Університетська книга, 2018. 239 с.
4. Ільїна Н., Мисник С. Загальна психологія: теорія та практикум. Київ: Університетська книга, 2017. 352 с.
5. М'ясоїд П.А. Задачі з курсу загальної психології. Київ: Вища школа, 2000. 183 с.
6. Максименко С.Д. Загальна психологія: навч. посібник. Вінниця: Нова книга, 2017. 688 с.
7. Приходько Ю. О., Юрченко В. І. Психологічний словник-довідник. Київ: Каравела, 2020. 418 с.
8. Сергєєнкова О. П., Столярчук О. А., Коханова О. П., Пасєка О. В. Загальна психологія: навч. посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 296 с.
9. Столяренко О.В. Психологія особистості: навч. посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 280 с.